

Література

1. Колупаєва Л. Інклюзивна освіта: методологія, теорія, практика. Київ : Педагогічна думка, 2020.
2. Комарова Т., Таранченко О. Психолого-педагогічний супровід дітей з порушенням слуху. Харків : Ранок, 2019.
3. Засенко В., Литовченко С. Раннє втручання в освіті дітей з ООП. Львів : Світ, 2021.
4. Прохоренко Л. Системний підхід до супроводу родин дітей з порушенням слуху. Тернопіль : Астон, 2022.
5. Alasim K., Paul P. Family-centered intervention in hearing loss. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*. 2020. Vol. 25, No. 4. P. 362–374.
6. Sundqvist C., Hannas B. Early intervention for children with hearing impairments in Europe. *International Journal of Special Education*. 2018. Vol. 33, No. 1. P. 59–72.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-553-5-69>

SOFT SKILLS ЯК РЕСУРС ЕФЕКТИВНОГО СУПРОВОДУ ДІТЕЙ З ООП

Яцина Олена Федорівна

*доктор психологічних наук, професор,
професор кафедри наук про здоров'я
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
м. Ужгород, Україна*

Виклики соціальної реальності висувають нові вимоги до комплексного психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами (ООП) в інклюзивному середовищі, де фокус командної роботи вчителя, асистента вчителя, психолога, логопеда, батьків, опікунів спрямовано на створення умов для розвитку, навчання, соціалізації та самореалізації дитини. Основні завдання супроводу залежать, зокрема, від ефективності оволодіння команди фахівців різними soft skills в контексті професійного досвіду, що включають розробку нових стратегій поведінки для успішної soft skills. Зарубіжні автори Б. Еббот, А.Х. Нільсон, К. Лоренц, С. Мелоні, М. Ендрюс впевнені, що для ефективного функціонування в контексті змін необхідними є соціальні некогнітивні навички, які виявляються

у широкому колі життєвих ситуацій, – «навички спілкування» і «навички для досягнення цілей в роботі з іншими людьми» [1].

У вітчизняних наукових розвідках О.М. Василенко, О.Л. Кірдан, О.П. Кірдана, К.О. Ковалю, С.А. Наход, Т.М. Смагіної, ін. також простежується зацікавленість означеною тематикою, де *soft skills* цілком обґрунтовано розглядаються як у контексті професійних компетентностей, що підвищують ефективність психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному освітньому середовищі, так і як особистісне утворення.

Узагальнюючи погляди науковців на сутність зазначеного поняття як комплексу особистісних якостей, комунікативних і соціально-емоційних компетентностей, що забезпечують ефективну взаємодію, адаптацію та співпрацю в освітньому середовищі, вартує уваги системно-еволюційний підхід до концепту «*soft skills*» Копилової С.В., Ковальської Н.М. [2, с. 95]. Запропонована науковицями класифікація *soft skills* упорядковує їх за характером провідного чинника актуалізації «гнучких навичок»: вплив середовища (*soft skills* для захисту: комунікативні і проєктні); вплив людини, що наділена свідомістю і волею (*soft skills* для підтримання стійкості: тайм-менеджмент і критичне мислення); вплив особистості, що здійснює пошук оптимального рішення (*soft skills* для сталого розвитку: емоційний інтелект і лідерство, кооперація і креативність). Дослідниці висновують, що виділені групи навичок відповідають основним компонентам особистості: когнітивному (тайм-менеджмент, критичне мислення), афективному (комунікативні, проєктні, емоційний інтелект, лідерство), поведінковому (кооперація, креативність) [2, с. 102].

В науковому дискурсі виділяють чотири ключові групи *soft skills*: *комунікативні*: активне слухання, конструктивний діалог, невербальна чутливість; *емоційно-регуляційні*: емоційна стабільність, саморегуляція, оптимізм; *когнітивні*: критичне мислення, креативність, адаптивність та *соціальні*: лідерство, співпраця, етична культура взаємодії, які можуть бути ефективними для фахівців супроводу дітей з ООП.

Відмічаючи роль *soft skills* у діяльності фахівців супроводу зауважимо на тому, що навички емоційного інтелекту, емпатії, стресостійкості, гнучкого мислення, здатності до рефлексії та командної взаємодії дозволяють професіоналам створювати умови для успішної інклюзії дітей з ООП, де створюються оптимальні можливості для їхнього розвитку та саморозвитку, а також для підтримки ресурсного стану як дитини, так і команди супроводу.

Аналіз досліджень дозволяє припустити, що на даному етапі теоретичне обґрунтування феноменології *soft skills* перспективно вивчати як ресурс ефективного супроводу дітей з ООП. Наприклад,

в умовах інклюзивної практики уміння активно слухати, співпереживати без ототожнення, зберігати спокій у кризових ситуаціях формують основу для ефективного корекційно-розвивального процесу, забезпечують гуманістичний, партнерський характер взаємодії, сприяють розвитку дитини з ООП як активного учасника освітнього процесу. Таким чином, soft skills допомагають гармонізувати систему взаєностосунків зі світом, ставлення до себе, до життєвих ситуацій, що є необхідним ресурсом підвищення фізичного і психічного здоров'я людини [3, с. 49].

Узагальнення ідей дослідників, дозволяє виділити ключові групи soft skills, необхідні фахівцю інклюзивного середовища. До них слід віднести:

1) емоційно-регуляційні, що розвивають здатність до саморефлексії й емоційної саморегуляції; формують стресостійкість та толерантність до фрустрації, а також емоційний інтелект, що уможливило розпізнавання, прийняття й керування емоціями;

2) комунікативні, які включають: активне слухання, відкриті питання, емпатичне реагування; навички медіації та ненасильницького спілкування (NVC); уміння працювати з «важкими» темами, конфліктними ситуаціями;

3) когнітивні та організаційні, до яких слід віднести: креативне мислення, гнучкість, уміння шукати альтернативні рішення; навички самоменеджменту, планування індивідуального маршруту розвитку дитини; адаптивність до змінних умов і мультидисциплінарної взаємодії;

4) соціально-етичні, які формують повагу до різноманітності, толерантність, етичну відповідальність; уміння працювати в команді та прийняття принципу «рівність через підтримку» дитини.

З урахуванням вище зазначеного, soft skills як ресурс ефективного психолого-педагогічного супроводу підсилює здатність фахівців розуміти дитину цілісно, а не через діагноз; розвиває високу чутливість до індивідуальних потреб, підтримує розвиток автономії, самооцінки, соціальної компетентності дитини, будучи посередником між освітнім середовищем та родиною.

Важливо відмітити, що soft skills сприймаємо не лише як інструмент взаємодії з дитиною з ООП, а також і як фактор професійного благополуччя команди супроводу. Адже саморефлексія, турбота про себе, усвідомлення особистістю власних меж допомагають уникнути емоційного вигорання та створюють внутрішню опору, яка дозволяє зберігати ефективність і людяність у роботі, емпатійне розуміння й психологічну підтримку.

Література

1. Skills for Social Progress. The Power of Social and Emotional Skills. OECD Publishing, 2015. 138 p.
2. Копилова С. В., Ковальська Н. М. Системно-еволюційний підхід до концепту «SOFT SKILLS». *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія : Психологія*. 2024. Том 35 (74). № 3. С. 95–102.
3. Soft skills – невід’ємні аспекти розвитку та формування конкурентоспроможності сучасних студентів: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції (Умань, 10 травня 2024 р.) / [ред. кол. : Сафін О. Д. та ін.]. Умань, 2024. 235 с.